

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Çalışan Serbest Veteriner Hekimlerin Mesleki Değerlendirmeleri: Bir Anket Çalışması

Nazmi YÜKSEK^{1*} Nuri ALTUĞ¹ Cumali ÖZKAN¹ Mürsel KÜÇÜK²

¹Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, İç Hastalıkları AD, Van, Türkiye

²Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Zootečni AD, Van, Türkiye

Geliş tarihi: 03.12.2008

Kabul Tarihi: 17.12.2008

ÖZET

Doğu ve güneydoğu Anadolu bölgesinde il ve ilçelerde (Van, Hakkari, Ağrı, Iğdır, Kars, Bitlis, Muş, Diyarbakır, Batman ve Şırnak) serbest çalışan 42 veteriner hekim (2 bayan, 40 erkek) çalışmaya dahil edilmiştir. Bu çalışmada; kişisel bilgiler, tarım il/ilçe müdürlüğü, Veteriner Hekimler Odası, ilaç firmaları, yetiştiricilerle ilişkiler, bilimsel gelişmeler ve hastalık dağılımları ile ilgili sorular yöneltildi. Bu sorulara verilen cevaplar değerlendirildiğinde, mesleğin aktif olarak 15-25 yıl yapılabileceği, kamuda iş olanağı olursa bu işi bırakabilecek hekimlerin olduğu, aylık ortalama gelir seviyelerinin 1000-4000 TL olduğu, ayrıca serbest klinik açmak için uzmanlığın gerekli olduğu ve bölgede çalışan çok sayıda ampirik bulunduğu bildirildi. Veteriner Hekimler Odalarının bölgedeki hekimlere katkılarının az ve ilişkilerinin zayıf olduğu, ilaç firmaları-hekim ilişkilerinin daha iyi olduğu ve mümessillerle fazla sorun yaşamadıkları, hayvan yetiştiricileriyle ise özellikle maddi konularda sorun yaşadıkları ifade edildi. Ayrıca bölgede hayvancılık yapan kişilerin hayvan yetiştiriciliği ve beslenmesi ile ilgili olarak ciddi eğitilmeleri gerektiği, fakülteden branşlaşarak mezun olmanın daha iyi olabileceği ve fakültede okutulan dersler içerisinde özellikle iç hastalıkları konularının pratikte daha yararlı olduğu belirtildi. Sonuç olarak, elde edilen verilerin ilgili kurum ve kuruluşlarca değerlendirilmesinin mesleki gelişime yararı olacağı kanısına varıldı.

Anahtar Kelimeler

Anket, Serbest Veteriner Hekimler, Mesleki Problemler

Professional Evaluation of Private Veterinary Surgeons in The East And South East Anatolia Regions of Turkey: A Questionnaire Study

SUMMARY

A total of 42 (2 women, 40 men) private veterinary surgeons who practise their profession in the towns and cities (Van, Hakkari, Ağrı, Iğdır, Kars, Bitlis, Muş, Diyarbakır, Batman and Şırnak) located in the region of East and South East Anatolia were included to the present study. In this study, questions asked were about personal informations, relations between city or town agriculture directory, Chamber of Veterinary Surgeons, drug companies and animal producer and also were about scientific development and diseases distributions. The results revealed that their profession can actively be performed at most about 15-25 years. If they get opportunity of the private veterinary surgeons want to work at sivil service. Mean monthly income was about 1000-4000 TL. To practice private veterinary surgery, speciality believed to be necessary. Emprics reported to be widespread in these regions. Private veterinary surgeons also believed to have least relation with Chamber of Veterinary Surgeons and has little contribution to them. Relations between drug companies were good, and having no big problems with them. Only problem faced with the animal producers were financial. Private veterinary surgeons believed that the animal owners should be educated about animal production and husbandry. Furthermore, they believed that the Internal Diseases lectures given at the faculty are the most usefull in practice. As a result; evaluation obtained from this questionnaire should be taken into consideration by concerning foundations, if so; our profession is believed to be improved.

Key Words

Questionnaire, Private Veterinary Surgeons, Professional Problems.

GİRİŞ

Anket sistematik veri toplama tekniklerinden biridir. İktisadi, siyasi, sosyal ve son yıllarda veteriner ve beşeri hekimlik sahalarında karar verme, karşılaşılan belirsizlikleri veya bilgi eksikliklerini gidermek ve problemleri belirlemek, aydınlatmak ve çözüm bulmak için anket yoluyla veri toplama yaygınlaşmıştır. Ankette ihtiyaç duyulan bilgilere sahip gönüllü kişilere sözlü veya

yazılı sorular sorular, verdikleri cevaplar alınır ve değerlendirilir (2).

Serbest veteriner hekimlik, tabiatı gereği saha koşullarında icra edildiğinden çok ciddi sorunlarının bulunduğu ifade edilmektedir (4,5,6). Ayrıca ülkemizde bilinçsiz hayvan yetiştiriciliği yapılmakta bu durum da veteriner hekimlerin karşılaştıkları sorunları daha da artırmaktadır. Bu sorunlar mesleki etik kurallarına özen gösterilmemesi, ilgili kurum ve kuruluşların koordinasyon eksikliği gibi nedenlerle kronikleşmiş durumdadır (1,3,4,7,8).

*Sorumlu araştırmacı: nazmiyuksek@hotmail.com

Serbest Veteriner Hekimlik yapan meslektaşların karşılaştıkları temel sorunlar; (1)

- Veteriner Hekim olmayan kişi, kurum ve kuruluşların hastane kurma çalışmaları,
- Veteriner Hekimler Odalarının muayenehanelerin ruhsatlandırılması ve denetiminde yetkilerinin olmaması,
- Asgari ücrete uyulmaması ve mesleki etik ve deontolojiye uymayan uygulamalar,
- Hayvan sahiplerine elden klinik ilaç ve aşı satışı yapılması,
- Bazı kuruluşların Veteriner Hekim istihdam ederek klinik ve tohumlama yaptırması,
- İşyeri Veteriner Hekimliği mevzuatının olmaması,
- Mezuniyet sonrası zorunlu staj, meslek içi ve sürekli eğitim programlarının olmaması,
- Fakülte sayısı ve kontenjanların fazla olması nedeniyle eğitim ve öğretim kalitesinin düşmesi,
- Belediyeler vb. kamu kurumlarının haksız rekabet yapması olarak bildirilmiştir (1).

Ancak bölgemizde serbest Veteriner Hekimlerin sorunları ile ilgili herhangi bir araştırma yapılmamıştır. Bu anket çalışması ile bölgemizde (Doğu ve Güneydoğu) serbest Veteriner Hekim olarak çalışan meslektaşlarımızın sorunlarının belirlenmesi amaçlandı.

MATERYAL VE METOT

Bu araştırma Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki il ve ilçelerde (Van, Hakkari, Ağrı, Iğdır, Kars, Bitlis, Muş, Diyarbakır, Batman ve Şırnak) serbest çalışan 42 Veteriner Hekimle (2 bayan, 40 erkek) bire bir görüşülerek anket bırakıldı (istenirse sorumlu araştırmacıdan temin edilebilir) ve bir hafta sonra yeniden ziyaret edilerek anketler toplandı.

Ankete katılan kişilere 5 bölümden oluşan toplam 71 soru yöneltildi. Anketin birinci bölümünde kişisel bilgiler (14 soru), ikinci bölümünde Tarım Bakanlığı il/ilçe müdürlükleri, Veteriner Hekimler Odaları ve diğer ilgili kuruluşlarla ilişkiler (15 soru), üçüncü bölümünde ilaç kullanımı ve ilaç firmaları ile ilişkiler (15 soru), dördüncü bölümünde hayvan sahipleri ve yetiştiricilerle ilişkiler (4 soru), beşinci bölümünde ise bilimsel gelişmeler ve Veteriner Fakülteleri ile ilişkiler (24 soru) irdelendi.

Elde edilen verilerin istatistiksel değerlendirilmesi SAS/STAT istatistik programı ile yapıldı (9).

BULGULAR

Birinci bölümde sorulan sorulara cevaben hekimlerin; %55.0'inin (22/40) Van ve %15.0'in (6/40) İstanbul ve %30.0 (12/40) diğer fakültelerden mezun olduklarını, Veteriner Fakültesini tercih nedenlerini ise %30.9'u (13/42) rastgele, %30.9'u (13/42) aile ve çevre talebinden dolayı, %19.0'u (8/42) hayvan sevgisi olarak belirtmişlerdir. Hekimler fakülteden mezun olduklarında hangi alanda çalışmak istedikleri sorusunu %46.3 (19/41) serbest ve %34.1 (14/41) kamu olarak, serbest Veteriner Hekimliğinin kaç yıl yapılabileceği sorusuna %60.9 (25/41) 15-25 yıl arası olarak yanıtlamışlardır. Mümkün olsa kamuda çalışmak ister misin sorusuna hekimlerin %57.1'i (24/42) evet ve %40.4'ü (17/42) hayır cevabını vermişlerdir. Aylık ortalama gelirlerini ise ortalama olarak (2006 yılına göre) %40.4'ü (17/42) 1000-2000 TL,

%35.7'si (15/42) 2000-4000 TL ve %4.7'si (2/42) 4000 TL üzeri olarak belirtmişlerdir.

İkinci bölümdeki hekimlerin cevapları değerlendirildiğinde; meslektaşlar arasında birlik ve beraberlik olmadığı %61.9'u (26/42), Veteriner Hekimler Odası ile ilişkilerinin iyi olmadığı ve odanın meslektaşların sorunlarına ilgisiz olduğu %69.0 (29/42), ancak mesleğin gelişmesinde odaların rolünün büyük olduğunu ve odaların etkinliklerde bulunmasını arzu ettikleri %100 (42/42) saptandı. Ayrıca Veteriner Hekimler Odaları ve tarım teşkilatı ile uyum içinde çalışmadıkları %71.4 (30/42) ve klinik açmak için uzmanlığın gerekli olduğu %60.9 (25/42) belirtildi. Hekimler bölgede ampirik olarak çalışan kişilerin var olduğunu %64.2 (27/42), ampiriklerin Veteriner Hekim diploması kiralayarak çalıştıklarını %100 (42/42), bu sorunun mutlaka oda, tarım teşkilatı, serbest Veteriner Hekimlerin birlikliğinin mesleki etik ve deontoloji kurallarına göre sağlanarak yasal kurallar çerçevesinde çözülmesi gerektiğini bildirmektedirler. Ayrıca bölgede hayvan sahipleri ve yetiştiricilerin ampirik kişilerin yaptıkları tedavilere inandıklarını %57.1 (24/42) belirtmektedir. Bu inancın nedeni olarak; hayvan sahiplerinin yetiştirme konusunda bilgi eksiklikleri, kanuni denetim yetersizliği, odaların duyarsızlığı, Veteriner Hekimlerin birlik ve beraberlik içinde çalışmamları sayılmaktadır.

Üçüncü bölümde hekimler ilaç firmaları ile ilişkilerinin iyi olduğunu %80.9 (34/42), hekimlerin hem klinik yapmaları hem de ilaç satmalarının gerekli olduğunu %69.0 (29/42), ancak ilaç satışının hekimliği etkilememesi ve ilaç firmaları temsilcilerinin yetiştiricilere direkt ilaç satmaması gerektiğini %78.5 (33/42) ifade etmişlerdir. Ayrıca firmaların diploma kiralayıp ampirik olarak çalışan kliniklere de ilaç satmamalarını %92.8 (39/42) istemektedirler.

Dördüncü bölümde sorulan sorulara yanıt olarak hekimler, hayvan sahipleri ve yetiştiricilerle maddi konularda sıklıkla sorunlar yaşadıklarını %64.2 (27/42), hayvan sahiplerinin yetiştirme, besleme, hastalıklardan korunma ve zoonoz hastalıklar hakkında ciddi bilgi yetersizliğine sahip oldukları ve bu konularda eğitilmelerinin gerekli olduğunu %66.6 (28/42) ifade etmişlerdir.

Mesleki gelişmeler ve Veteriner Fakülteleri ile ilişkilerin değerlendirildiği son bölümde ise hekimler kliniklerinde internet erişiminin %47.6 (20/42) mevcut olduğu, ancak meslek ile ilgili bilimsel gelişmeleri takip etmediklerini %69.0 (29/42), fakültelerin buldukları bölgelerde serbest hekimliğe katkılarının olduğunu %65.2 (27/42) ve fakültelerin 4 ve 5 sınıflarında mesleki branşlaşmaya gidilmesinin gerekli olduğunu %76.1 (32/42) belirtmişlerdir. Hekimler fakültede almış oldukları derslerden pratikte en fazla yararlandıkları dersin iç hastalıkları olduğunu %95.2 (40/42), iç hastalıklarını sırasıyla cerrahi %69.0 (29/42), doğum %65.2 (27/42), suni tohumlama %52.3 (22/42), zootekni %26.8 (11/42) ve gıdanın %23.8 (10/42) izlediğini, ayrıca hekimlerin %23.8'i (10/42) pratikte sadece iç hastalıklarının yeterli olduğunu belirtmişlerdir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Veteriner Hekimlik hem hayvan sağlığı hem de insan sağlığını ilgilendiren insanlık tarihi kadar eski ve oldukça değerli bir meslektir. Bu nedenle mesleğin ve meslektaşların toplum nezdinde itibarının yükseltilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu da mesleğin sorunlarının tespiti ve çözümlenmesi ile mümkündür (1).

Bu araştırma bulgularına göre serbest Veteriner Hekimlerin %40.4'ünün aylık gelirinin ülkemizdeki yoksulluk sınırının (yaklaşık 2000 TL) altında olduğu saptandı. Son yıllarda fakültelerden mezun olan hekim sayısının fazla olması, kamusal ve sektörel istihdamın ise yetersiz olması, serbest çalışan Veteriner Hekim sayısının artışı yol açarak Veteriner Hekimlerin gelirlerini olumsuz etkilediği düşünülmektedir (1,4). Ancak, ülkemiz koşullarına göre Veteriner Hekimlik hala getirisi iyi bir meslek olarak düşünülmektedir.

Bu çalışmada elde edilen veriler ışığında meslektaşların kendi aralarında etik-deontolojiye uymamaları ve gerek klinik muayene gerek ise ilaç satışına bağlı olarak elde edilen haksız rekabetin birlikteliğin sağlanamamasına neden olduğu, yetiştiricilerle özellikle maddi konularda sorunlar yaşanmasına yol açtığı ve mesleğin itibarını zedelediği düşünülmektedir. Elde edilen bu bulgular araştırmacıların (4,5,6,8) sonuçlarıyla örtüşmektedir. Ayrıca bölgede hayvancılığın geleneksel usullerle yapılmasının ve yetiştiricilerin bilgi eksikliklerinin yetiştiricilerin gelirlerinde önemli oranda azalmaya yol açabileceği, bu durumun da hekimlerle yetiştiriciler arasında maddi konularda karşılaşılan sorunlarda bir etken olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Mesleğin kanun ve yönetmeliklere uygun olarak icra edilmesinde yetkili olan odalar ve tarım teşkilatının gerek denetim, gerekse kanun ve yönetmeliklerin uygulamasında daha hassas davranmalarının serbest Veteriner Hekimlikte bölgede yaşanan sorunların çözülmesinde olumlu katkı sağlayacağı tartışılmaz bir gerçektir. Ancak, bu çalışmada da tespit edildiği gibi ampiriklerin bölgede hala aktif olarak çalışıyor olmaları, meslek açısından mutlaka çözülmesi gereken en önemli sorundur. Bu sorunun hekimlerin kendi aralarındaki birlik ve beraberliği, odaların ve tarım il/ilçe teşkilatlarının kanuni yetkilerini yerinde ve zamanında kullanmaları ile çözülmesi gerekmektedir. Benzer şekilde özellikle son yıllarda ilaç firması temsilcilerinin de yetiştiricilere ilaç satışı engellenmelidir.

Bu çalışmada veteriner hekimlerin meslek ile ilgili bilimsel gelişmeleri takip etmedikleri %69.0 (29/42) ve kliniklerinde internet erişiminin %47.6 (20/42) oranında olduğu belirlendi. Bu çalışmada belirlenen internet erişim oranları Özen ve ark. (5) belirttiği oranlardan yüksek bulunmuştur. Fakültelerin buldukları bölgelerde serbest hekimliğe katkılarının olduğu %65.2 (27/42) ve fakültelerin 4 ve 5 sınıflarında mesleki branşlaşmaya gidilmesinin gerekli olduğu %76.1 (32/42) saptandı. Bu bulgulardan hareketle Veteriner Fakültelerinin buldukları bölgelerde meslek içi eğitimlerle serbest çalışan hekimlerin bilgi, beceri ve yenilikler konusunda aydınlatılmasının iyi sonuçlar doğuracağı, fakülte yönetmeliklerinin mesleki branşlaşmaya olanak sağlayacak tarzda düzenlenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak; bu çalışmada elde edilen veriler ışığında aşağıda sunulan önerilerin mutlaka bu mesleği icra eden Veteriner Hekimlerle dikkate alınması gerektiği ve özveriyle ortak çaba ile sorunların çözülmesinde önemli faydalar sağlayacağı kanısına varıldı.

- Mesleğin etik ve deontoloji kuralları çerçevesinde icra edilerek meslektaşlar arası birlik ve beraberliğin sağlanması,

- Serbest çalışan hekimler, bölge odaları, tarım teşkilatı ve fakülteler arasında koordinasyonun sağlanması,
- Meslektaşların bilimsel gelişme ve yenilikleri takip etmeleri, bu konuda ulusal bilgi ağı kurulması,
- Bölgedeki hayvan sahipleri ve yetiştiricilerin hayvancılık ile ilgili önemli bilgi eksikliği olması nedeniyle, yetiştiricilerin bilgi eksikliğinin giderilmesi ve modern hayvancılık yapımları konusunda mutlaka yönlendirilmeleri, danışmanlık hizmetlerine önem verilmesi,
- Avrupa'da olduğu gibi hayvanlara sigorta uygulaması ile Hekimlerin yetiştirici ile olan maddi sorunları en aza indirilebilir, ayrıca sigorta uygulaması ile zoonoz hastalıklar ve diğer hastalıkların tespiti ve tedavisi kolaylaşabilir ve böylece hem sorunlar azaltılabilir hem de materyal ve ekonomik kayıplar önenebilir. Böylece ülke ekonomisine katkı sağlanabilir.
- Bölgede ampirik olarak çalışan kliniklerle yasal çerçeveler içinde mücadele edilmesi,
- İlaç firmaları temsilcilerinin ampiriklere ve direkt olarak yetiştiricilere ilaç satışı mutlaka engellenmelidir. Bu durum hem ilaç firmalarının ürettiği ilaçtan istenilen verimin elde edilememesine, hem de bilinçsiz ilaç kullanımı sonucu ilaçlara karşı direnç gelişimine neden olmakta ve sonraki tedavide başarısız sonuçlar alınmasına yol açmaktadır. Ancak ilaç firmalarının yıllık ilaç kotası uygulamasının mümessilleri bu yöne sevk ettiği düşünülmektedir.

TEŞEKKÜR

Çalışmada bilgi veren tüm meslektaşlarımıza, katkılarından dolayı Servet ELGÜN'e ve SANOVEL temsilcisi Taner ÇAKAROĞLU'na ayrıca istatistik değerlendirmelerini yapan Uzman Gazel SER'e teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

1. Anonim (2007): Anket Hazırlama Klavuzu. <http://www.kaliteofisi.com/download/e-kitap.asp>. Erişim tarihi: 02.05.2007
2. Anonim (2007): Serbest Veteriner Hekimlik ve Veteriner Sağlık Ürünleri Sempozyumu 17-18 Mart 2007. Konya.
3. Deprem O (2007): Klinisyen özel Veteriner Hekimliğin Tarihsel Gelişimi, sorunları ve çözüm önerileri, Performans Gazetesi Sayı: 103, 24-25.
4. Özen A, Kalın R, Yerlikaya H, Şeker İ, Çetinkaya B (2004): Evaluating the curriculum of the veterinary school of Firat University, Turkey, in terms of professional and technical skills. Journal of Veterinary Medical Education, 31(3): 281-288.
5. Özen A, Özen R, Yüksel E, Yaşar A, Yerlikaya H (2005): Veteriner hekimliği kliniklerinin ticari performansı üzerine etkili bazı faktörler: I. bilgi edinme eğilimi ve deontolojik tutum. F.Ü. Sağlık Bil. Dergisi, 19 (2), 115-121
6. Özen A, Özen R, Yüksel E, Yaşar A, Yerlikaya H (2005): Veteriner hekimliği kliniklerinin ticari performansı üzerine etkili bazı faktörler II. İlaç satışı. F.Ü. Sağlık Bil. Dergisi, 19 (2), 123-131
7. Özen R, Özen A (2006): Veterinary Education in Turkey J Vet Med Educ, 33(2): 187 -196.
8. Özkul T, Genç SV, Doğan O, Özen A (2008): Views of Turkish veterinary practitioners on the veterinary consultation. Vet Rec, 163(6): 189-189.
9. SAS (2005): SAS/STAT Software:Hangen and Enhanced, Version 9.1.3., SAS Inst. Inc., Cary, N.C. USA.